

LIBRIS

We know
books

ANTON HOLBAN JOCURILE DANIEI

Prefață
Daiana Gârdan

PUBLISOL

Cu frenezie m-am apropiat de Dania. În definitiv, a trecut foarte puțin timp de când o cunosc, abia câteva luni, și sunt între noi intimități foarte înaintate. Sunt întreprinzător. Mai ales, ținând seama că întâlnirile noastre sunt rare. Totodată, ea este timidă, n-are nicio îndrăzneală: lasă timpul să treacă. Temperament oriental. Orele și zilele lunecă peste ea fără să facă vreo reflecție despre trecerea lor. Când îi atrag atenția, o cuprinde o grabă, binefăcătoare pentru mine, dar nenaturală. Totuși, pare ciudat, la început ea a avut curajul să se apropie de mine. Mă aștepta de prea multă vreme ca să mai fie timidă, aproape a pus mâna pe mine și mi-a spus pe nume chiar la începutul cunoașterii, atât de repede că am rămas pe gânduri, oricât ar fi părut ea de curată. M-a așteptat înainte de a-mi cunoaște chipul. Este fantastic ce lipsită de orice realitate e mintea ei. Existam pentru ea ca o fantomă. O impresionase cele ce scrisesem, cu toate că porneam de la o experiență pe care n-o avea. De câte ori era liberă, rar, mă imagina. O dată a ieșit pe stradă... ca să mă întâlnească! La un concert, la fel. Bineînțeles, numai locul unde m-ar fi putut găsi îi era suficient, sau locul unde presupunea că m-ar

putea găsi. Cred că aceste avalanșe sentimentale către mine aveau epoci. O obseda altceva un timp sau pleca în străinătate: atunci uita complet. Cine știe ce eveniment neînsemnat mă readucea în mintea ei. Cunoștința noastră se făcu straniu. Amicul Conitz îmi spuse:

– Vrei să te duc în vizită la o duduie? Te admiră foarte mult și, fii fără grijă, nu-ți va cere niciun volum.

– Este amuzant!

Peste două zile, la ora cinci. Conitz a fost exact la întâlnire. Am luat un taxi care ne-a dus pe străzi necunoscute, dar am ajuns repede. Cine, la ce casă? Indiferent, nu-mi puneam prea multe întrebări.

Dania trăiește într-o lume abstractă, inaccesibilă, și realitatea o deziluzionează. O întâmplare mă va face mai explicit. A trebuit să plece la Brașov pentru două zile. Bineînțeles, despărțirea între noi, *la telefon*, s-a făcut cu multă tristețe. Nici când, prin spațiu, n-au plutit cuvinte mai tragice. De la Brașov, Dania nu mi-a telefonat, căci „n-a putut rămâne deloc singură“. S-a întors cu trenul cel dintâi posibil. La întoarcere (Mady mi-a povestit, erau împreună), trepida ca să ajungă mai repede. La fiecare stație întreba: „Voi putea oare să-l văd astăzi?“ Ceea ce era destul de complicat. Seara putea să mă primească, căci se găsea singură, dar era prea târziu. Nu știa dacă o să mă găsească acasă când o să mă cheme la telefon, și nici dacă telefonul meu va fi liber, ca să-mi vorbească. Așteptare înfrigurată de fiecare moment. Imediat ce am fost chemat, am plecat la casa ei, fără să țin seama dacă eram îmbrăcat bine sau bărbierit. Am găsit-o așteptându-mă la fereastră,

de nerăbdare, niciodată nu mi-a mai apărut atât de frenetică. Dar neînțelegerea creștea între noi pe fiecare clipă. Gândeam probabil, chiar dacă nu era lucidă de acest gând: „Numai ăsta ești tu?“

Îmi dădeam seama de ora târzie și voiam să plec. Dania mă reținea, dar parcă numai pentru că știa că trebuie să mă rețină. Gândisem: singurul mijloc de a-mi ține prestigiul în ochii Daniei e de a nu apărea deloc. Puteam să mă mulțumesc cu atât de puțin? Și cât timp ar fi durat starea ei de așteptare a mea? Pricepeam că-i produseseam o deziluzie. Nu din cauza mea, oricât de puțină încredere aș fi avut în mine; din cauza structurii ei, care nu suporta realitatea. Eram rușinat de ce neînsemnat îi apărusem. Aveam un gând consolator: poate că era obosită.

Tocmai pe când am cunoscut-o, Dania era pregătită să plece în străinătate. Astfel, a trebuit să ne împrietenim repede, nu aveam timp. Chiar de la prima întâlnire erau fire invizibile între noi. Fiecare cuvânt avea un sens. Dania a avut curajul să pună mâna pe mine, într-un fel care mi s-a părut surprinzător când am reflectat de ce puțin timp ne cunoaștem. S-a scuzat, o secundă după ce a făcut gestul:

– Dar eu te aștept de o eternitate!

Este aceasta o scuză? Înțelegerea noastră s-a făcut imediat. Gândeam în același fel. Sau n-o surprindeau gândurile mele. Am descoperit imediat că avem poftă unul de altul. Și a plecat. Au dus-o mulți la gară. Eu singur n-am putut-o duce. Am reflectat chiar de atunci: „Parcă sunt o rudă săracă pe care o primești numai pe scara de serviciu“. A protestat, dar mai

târziu am înțeles că nu trebuie să cred în această protestare: „Nu e adevărat! Dar ce puteam face?“ După ce a plecat (eu am cerut adresa din Tirol. Cum nu s-a gândit să-mi dea ea însăși adresa?), i-am scris scrisori frenetice. Nu mă sfiam să-i fac declarațiile cele mai aprinse. Niciun răspuns. Îi purtam ranchiună pentru ușurința cu care putea face o călătorie atât de frumoasă. Atunci concertul simfonic de la București a fost condus de Molinari. I-am spus:

– Orchestra devenise diafană, unduioasă, făcusem din sunete o rochie pentru tine.

– Îmbrăcasem *une jeune fille*. (Observasem ce însemnătate aveau pentru viața ei rochiile.) Niciun răspuns. I-am trimis imediat prima scrisoare, și alta după câteva zile, și alta după o săptămână. Nimic. Eram disperat și umilit. O văzusem amețită de bucurie că mă cunoscuse. La despărțire îmi dăduse o sărutare, ca ceva care nu îi era în obicei, arăta că totul va fi durabil. În lipsa Daniei am cunoscut-o bine pe vară-sa, Mady. Ne întâlneam la întâmplare, pe străzi umile, fără să ținem seama de vreme, călcând uneori prin noroi. Îmi spuneam toată indignarea pe Dania. Mady mă încuraja cum putea mai bine:

– Așa este ea, nu trebuie să te superi. N-are obiceiul să scrie, este prea complicat pentru dânsa așa ceva... Își iubește familia, totuși, uneori este plecată pentru foarte multă vreme și nu scrie un rând. Trebuie să te deprinzi cu sufletul curios al oamenilor. Asta nu o împiedică pe Dania să fie fidelă.

Mă consolau pentru ziua aceea vorbele lui Mady. Dar a doua zi neliniștile reîncepeau. Nu mai aveam curajul să mai scriu. Parcă aș fi adresat scrisoarea

LBDIS | We know
books

GARABET IBRĂILEANU

ADELA

Prefață
Cătălina Stanislav

iulie-august 189...

Bălțătești!... O improvizare de bâlci, pe șoseaua care vine de la Piatra, trece prin mijlocul satului, strâmbă, șerpuiind printre râpe, și se duce la Târgu-Neamțului, înconjurată de singurătăți.

Lume multă, care vrea să petreacă și nu știe cum. Doamnele, ostentativ fără treabă, umblă în rochii de casă și cu capul gol... Domnii, cu jambiere și șepci impermeabile, trec la poștă, peste drum de hotel, înarmați cu *alpenstock*-uri, strânse energic în pumn la nivelul bărbiilor înțepenite și importante. Peisaj meschin. O colină întinsă, tristă, pătată de câțiva arbori schilozi, ascunde munții dinspre apus.

Nicio „cunoștință“. Sistem infailibil: în general, atitudini nesociabile; în special, evitarea parcului. Pe drumul, inevitabil, din „centru“ – cufundat în lectura unui ziar. (Am un număr din *Voința națională* încă din București.)

Plictis odihnitor. Lectură plăcută, reconfortantă: cataloagele câtorva librării străine și un dicționar portativ, cărțile de căpătâi care, împreună cu Diogene Laerțiu, repertoriu de cancanuri și idei antice (amintit adesea de Coco Dimitrescu în „prelegerile“ lui nocturne de la Cosman și găsit din întâmplare la un anticar) alcătuiesc biblioteca mea estivală.

Cataloagele – pentru momentele de lirism intelectual. Unele cărți le-ai citit. Ți-aduci aminte și împrejurările. (Era pe vremea...) Câteva... stai la îndoială. Iată una pe care vrei s-o citești de zece ani și nu știi pentru ce n-ai reușit încă, cu toate că o ai în bibliotecă. Pe aceasta, deși ilustră, ai ocolit-o neconținut. De ce?... Câteva, mai interesante, ai să le comanzi cu siguranță. Le însemnezi cu o cruce. Pe cele mai importante, cu două. De la o vreme observi că ți-ai pierdut forța de inhibiție, și crucile duble devin tot mai dese. Atunci, pe cele „câteva mai importante“ le însemnezi cu trei cruci, care, în curând, încep să-și piardă și ele valoarea selectivă... Iată tratatul dispărut din bibliotecă de mult: cine ți l-a confiscat sub formă de împrumut? Treci în revistă pe împrumutătorii probabili cu un sentiment neplăcut. Iată și volumul (firește de poezii) în care i-ai trimis Elizei declarația de dragoste... Eliza...

Trei perne sub cap și țigările pe măsuta de alături, ca să-ți rămână spiritul absolut liber de corp și de griji, și lectura catalogului, cu toată atenția, ca să nu treci cu vederea nicio carte – se poate imagina voluptate mai esențială?

Dicționarul – pentru momentele când spiritul vrea să ia contact mai concret cu lumea realităților

în sine. După un instrument de teslărie, o pasăre (uneori ai și figura alături; păsările din dicționare au întotdeauna mutra mirată și comică), apoi o prepoziție cu înțelesurile ei subtile, demonstrate prin exemple naive. Și tot așa, în partea a doua, la numele proprii – un rege merovingian, un promontoriu, o primadonă italiană. Visezi la regele pletos, la promontoriul care împinge departe în mare un oraș cu nume ciudat, și mai cu seamă la diva care a debutat la Neapole și a fost pe rând (sau aproape) metresa unui duce, a unui conte, a unui tenor și apoi nevasta unui bancher. Nu mai e dicționar. E un roman în notații sugestive.

Dar azi am recitit paginile lui Diogene Laerțiu despre Epicur. Ataraxie. „Apatie“... Frica de acțiune a omului lipsit de energie impulsivă... Teroarea de răspundere a intelectualului prea lucid și prea mult preocupat de urmările faptelor lui. Decadența Greciei. Antipodul „bestiei blonde“. *„L’homme, ivre d’une ombre qui passe, porte toujours le châtiment d’avoir voulu changer de place...“* Mulțumit cu puțin, ca să poată suporta viața... Indulgent cu alții, sever cu el însuși. Inspiratorul tuturor endemonologiilor amabil-pesimiste. Neînțelese de proști și de porci, care traduc „plăcerea“ lui subtilă și detașată în plăcerea lor trivială și-l stropesc cu noroiul indignării lor ipocrite.

Sunt interesante aerele aristocratice pe care și le ia în micile stațiuni „balneare“ și „climaterice“ toată lumea asta, și mai cu seamă femeile. Neavând nicio ocupație și lipsind aici clasa de sus care să-i comprime și să-i pună la locul lor – ca păpușile cu

resort când închizi capacul –, acești mic-burghezi se simt într-adevăr boieri. Senzația de clasă nu-i o stare de suflet absolută. Rezultă dintr-un raport. (Admirabilă tautologie!) Un militar de un grad inferior trece în fiecare zi printr-un sistem ecosez de senzații: aci sclav, aci rege asirian.

Peste câteva zile, singur, prin munți, sau (mai liric) prin munții tinereții. Stabilirea „itinerarului“ scoate din umbră atâtea imagini de altădată... O noapte albastră deasupra Durăului, în septembrie... Luna, izbutind în sfârșit să urce Ceahlăul dinspre Buhalnița, apăru candidă și sinistră între două stânci, apoi dispăru în dosul Panaghiei și pe urmă, după ce stătu o vreme nehotărâtă deasupra prăpastiei, veni pe biserica schitului. A doua zi, pe Ceahlău... Bolta imensă de azur, acoperind priveștiile scânteietoare... Monștrii pietrificați de pe munte, culcați, ori în picioare, unii binevoitori, alții agresivi sau bizari. (Era și unul amical și hilar, în mijlocul platoului.) Culmile negre din vale târându-se spre piciorul muntelui colosal, ori alergând speriate în toate părțile și oprindu-se brusc, halucinate. Când vineți, când roșii, munții înalți de pe Bistricioara, strălucind în soare cu toate stâncile lor... Departe, în singurătăți adânci, munții cei din urmă – aproape nori, albi translucizi – încremeniți în gloria infinitului, impresionând mai mult sufletul decât ochiul, înfiorând „voința“, ca și muzica, răscolind în adâncurile ancestrale spaime, nostalgii, mitologii defuncte... și-n fundul prăpastiei, la utrenie, aiurând, sunetul clopotului de la schitul invizibil...

LBRIS

We know
books

IOAN SLAVICI

MARA

Prefață

Daiana Gârdan

PUBLISOL

Sărăcuții mamei

A rămas Mara, săraca, văduvă cu doi copii, sărăcuții de ei, dar era tânără, și voinică, și harnică și Dumnezeu a mai lăsat să aibă și noroc.

Nu-i vorbă, Bârzovanu, răposatul, era, când a fost, mai mult cârpaci decât cizmar și ședea mai bucuros la birt decât acasă; tot le-au mai rămas însă copiilor vreo două sute de pruni pe lunca Mureșului, viuța din dealul despre Păuliș și casa, pe care muma lor o căpătase de zestre. Apoi, mare lucru pentru o precupeată, Radna e Radna, Lipova e numai aici peste Mureș, iar la Arad te duci în două ceasuri.

Martți dimineața, Mara-și scoate șatra și coșurile pline în piața de pe țărmul drept al Mureșului, unde se adună la târg de săptămână mureșenii până de pe la Sovârșin și Soboteliu și podgorenii până de pe la Cuvin. Joi dimineața, ea trece Mureșul și întinde șatra pe țărmul stâng, unde se adună bănățenii până de pe la Făget, Căpălnaș și Sân-Miclăuș. Vineri noaptea, după cântatul cocoșilor, ea pleacă la Arad, ca ziua s-o prindă cu șatra întinsă în piața cea mare, unde lumea se adună din șapte ținuturi.

Dar lucrul cel mare e că Mara nu-ți iese niciodată cu gol în cale; vinde ce poate și cumpără ce găsește; duce de la Radna ceea ce nu găsești la Lipova ori la Arad și aduce de la Arad ceea ce nu găsești la Radna ori la Lipova. Lucrul de căpetenie e pentru dânsa ca să nu mai aducă ce a dus și vinde mai bucuros cu câștig puțin decât ca să-i „clocească“ marfa.

Numai în zilele de Sfânta Maria se întoarce Mara cu coșurile deșerte la casa ei.

Sus, pe coasta unui deal de la dreapta Mureșului, e mănăstirea minoriților, vestita Maria Radna. Din turnurile bisericii mari și frumoase se văd pe Mureș la deal ruinele acoperite cu mușchi ale cetății de la Șoimoș; în fața bisericii se întinde Radna cea frumoasă și peste Mureș e Lipova, cu turnul sclipicios și plin de zorzoane al bisericii românești, iar pe Mureș la vale se întinde șesul cel nesfârșit al Țării Ungurești. Mara însă le trece toate cu vederea: pentru dânsa nu e decât un loc larg în fața mănăstirii, unde se adună lumea cea multă, grozav de multă lume.

Cică e acolo în biserică aceea o icoană făcătoare de minuni, o Maică Precistă care lăcrimează și de a cărei vedere cei bolnavi se fac sănătoși, cei săraci se simt bogați și cei nenorociți se socotesc fericiți.

Mara, deși creștină adevărată, se duce și ea câteodată la biserică aceasta, dar se închină creștinește, cu cruci și cu mătâni, cum se cuvine în fața lui Dumnezeu. Că icoana face minuni, asta n-o crede; știe prea bine că o Maică Precistă nemțească nu e o adevărată Maică Precistă. E însă altceva la mijloc. Călugării, care umblă rași ca-n palmă și se strâmbă grozav de urât, au o știință tainică și știu să facă fel de fel de farmece pentru ca boala să-și vină la leac, săracul să-și găsească sprijoana și nenorocitul să se

fericească. Bine face, dar lumea care vine la Maria Radna să se închine, și Marei îi râde inima când pe la Sfânta Maria timpul e frumos, ca lumea să poată veni cale de o săptămână, cete-cete, cu praporele în vânt, cu crucile împodobite cu flori și cântând psalmi și litanii. Acum, când vin sutele și se adună miile pe locul cel larg din fața mănăstirii, acum e secerișul Marei, care dimineața iese cu coșurile pline și seara se întoarce cu ele goale. De aceea se închină Mara și în fața icoanei, apoi își ia copilașii, pe care totdeauna îi poartă cu dânsa, îi dă puțin înainte și le zice: „Închinați-vă și voi, sărăcuții mamei!“

Sunt săraci, sărăcuții, că n-au tată; e săracă și ea, c-a rămas văduvă cu doi copii; cui, Doamne, ar putea să-i lase când se duce la târg? Cum ar putea dânsa să stea de dimineață până seara fără ca să-i vadă? Cum, când e atât de bine să-i vezi?!

Umblă Mara prin lume, aleargă sprintenă, se târguiește și se ceartă cu oamenii, se mai ia și de cap câteodată, plânge și se plânge c-a rămas văduvă, și apoi se uită împrejur să-și vadă copiii și iar râde.

„Tot n-are nimeni copii ca mine!“ își zice ea, și nimeni nu poate s-o știe aceasta mai bine decât dânsa, care ziua toată vede mereu copii și oameni și nu poate să vadă ființă omenească fără ca s-o pună alături de copiii ei. Mult sunt sănătoși și rumeni, voinici și plini de viață, deștepți și frumoși, răi sunt, mare minune, și e lucru știut că oameni de dai-Doamne numai din copii răi se fac.

Mai sunt și zdrențăroși, și desculți, și nepieptănați, și nespălați, și obraznici, sărăcuții mamei; dar tot cam așa e și mama lor ea însăși; cum altfel ar putea să fie o văduvă săracă? Cum ar putea să fie copiii săraci, care își petrec viața în târg, printre picioarele oamenilor?

Muiere mare, spătoasă, greoaie și cu obrajii bătuți de soare, de ploi și de vânt, Mara stă ziua toată sub satră, în dosul mesei pline de poame și de turtă dulce. La stânga e coșul cu pește, iar la dreapta clocotește apa fierbinte pentru „vornoviști“, pentru care rade din când în când hreanul de pe masă.

Copiii aleargă și își caută treabă, vin când sunt flămânzi și iar se duc după ce s-au săturat, mai se joacă voioși, mai se bat, fie între dâșii, fie cu alții, și ziua trece pe nesimțite.

Serile, Mara, de cele mai multe ori, mănâncă ea singură, deoarece copiii, obosiți, adorm, în vreme ce ea gătește mâncarea. Mănâncă însă mama și pentru ea, și pentru copii. Păcat ar fi să rămână ceva pe mâine.

Apoi, după ce a mai băut și o ulcică de apă bună, ea scoate săculețul, ca să facă socoteala. Niciodată însă ea n-o face numai pentru ziua trecută, ci pentru toată viața. Scăzând dobânda din capete, ea pune la o parte banii pentru ziua de mâine, se duce la căpătâiul patului și aduce cei trei ciorapi: unul pentru zilele de bătrânețe și pentru înmormântare, altul pentru Persida și al treilea pentru Trică. Nu e chip să treacă zi fără ca ea să pună fie și măcar numai câte un creițar în fiecare din cei trei ciorapi; mai bucuros se împrumută pentru ziua de mâine. Când poate să pună florinul, ea-l sărută, apoi rămâne așa, singură, cu banii întinși pe masă, stă pe gânduri și începe în cele din urmă să plângă.

Nu doară că i-ar fi greu de ceva; când simte greul vieții, Mara nu plânge, ci sparge oale ori răstoarnă mese și coșuri. Ea își dă însă seama cât a avut când a rămas văduvă, cât are acum și cât o să aibă odată. Și chiar Mara să fii te moi când simți că e bine să fii om